

ПРИВАТНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО «ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ
ЗАКЛАД « МІЖРЕГІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ»

КУРСОВА РОБОТА (ПРОЕКТ)

з дисципліни «Кримінальний процес»

на тему: «Стадії кримінального провадження: поняття, види
та їх процесуальні особливості»

Студента Балунца
Андрія Миколайовича
Курсу III
групи: ТУ_{бц}-8-23-Б₁ПрД(3,6зс)
напряму Правоохоронна
діяльність
спеціалізація -
Керівник: Бровко Наталія
Іванівна, д.ю.н., професор
Оцінка: _____
Національна шкала _____
Кількість балів _____ ECTS _____

Члени комісії

_____	_____
(підпис)	(прізвище та ініціали)
_____	_____
(підпис)	(прізвище та ініціали)
_____	_____
(підпис)	(прізвище та ініціали)

м. Київ-2026

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИКО-ПРАВОВІ ОСНОВИ СТАДІЙ КРИМІНАЛЬНОГО ПРОВАДЖЕННЯ	6
1.1. Поняття та сутність кримінального провадження в Україні	6
1.2. Поняття стадій кримінального провадження та їх значення	8
1.3. Система та класифікація стадій кримінального провадження	11
РОЗДІЛ 2 ХАРАКТЕРИСТИКА ОСНОВНИХ СТАДІЙ КРИМІНАЛЬНОГО ПРОВАДЖЕННЯ	15
2.1. Досудове розслідування як початкова стадія кримінального провадження	15
2.2. Судове провадження у першій інстанції: поняття та процесуальні особливості	18
2.3. Перегляд судових рішень в апеляційному та касаційному порядку	20
РОЗДІЛ 3 ОСОБЛИВОСТІ ОКРЕМИХ СТАДІЙ КРИМІНАЛЬНОГО ПРОВАДЖЕННЯ ТА ПРОБЛЕМИ ЇХ РЕАЛІЗАЦІЇ	24
3.1. Виняткові та додаткові стадії кримінального провадження	24
3.2. Процесуальні особливості окремих стадій кримінального провадження	26
3.3. Проблеми правового регулювання стадій кримінального провадження та шляхи їх удосконалення	29
ВИСНОВКИ	33
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	35

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. Одним із найважливіших напрямів функціонування правової держави є забезпечення належного захисту прав, свобод та законних інтересів людини і громадянина, а також ефективне здійснення правосуддя. Реалізація цих завдань неможлива без чітко врегульованого механізму кримінального процесу, який визначає порядок виявлення кримінальних правопорушень, їх розслідування, судового розгляду та виконання судових рішень. Саме тому важливе місце в системі кримінального процесуального права займають стадії кримінального провадження, які забезпечують послідовність, системність та законність діяльності органів досудового розслідування, прокуратури і суду.

Кримінальне провадження являє собою складну систему взаємопов'язаних процесуальних дій та правовідносин, що здійснюються уповноваженими суб'єктами відповідно до вимог Кримінального процесуального кодексу України. Кожна стадія кримінального провадження має власні завдання, коло учасників, процесуальні строки, специфічні процесуальні рішення та характеризується певними особливостями. Водночас усі стадії утворюють єдину систему, спрямовану на досягнення завдань кримінального провадження, передбачених чинним законодавством [2].

Актуальність дослідження зумовлена також необхідністю подальшого вдосконалення кримінального процесуального законодавства України, його гармонізації з міжнародними стандартами у сфері захисту прав людини та забезпечення справедливого судочинства. У сучасних умовах реформування судової системи та правоохоронних органів особливого значення набуває питання ефективності окремих стадій кримінального провадження, їх відповідності принципам верховенства права, законності, змагальності сторін та забезпечення права на справедливий суд.

Проблематика стадій кримінального провадження неодноразово ставала предметом наукових досліджень вітчизняних учених. Значний внесок у

розвиток теорії кримінального процесу зробили Ю. М. Грошевий, В. Т. Маляренко, В. П. Шибіко, М. Є. Шумило, О. Г. Капліна, В. Я. Тацій, Ю. П. Аленін, Л. М. Лобойко, В. І. Тертишник та інші науковці. Незважаючи на значну кількість наукових праць, окремі питання, пов'язані з класифікацією стадій кримінального провадження, їх процесуальними особливостями та проблемами практичного застосування, залишаються дискусійними та потребують подальшого дослідження [4].

Метою курсової роботи є комплексне дослідження стадій кримінального провадження, визначення їх поняття, видів та процесуальних особливостей, а також виявлення проблем правового регулювання та формулювання напрямів їх удосконалення.

Для досягнення поставленої мети визначено такі **завдання дослідження**:

- розкрити поняття та сутність кримінального провадження в Україні;
- дослідити поняття стадій кримінального провадження та визначити їх значення;
- охарактеризувати систему та класифікацію стадій кримінального провадження;
- проаналізувати особливості досудового розслідування як початкової стадії кримінального провадження;
- дослідити процесуальні особливості судового провадження у першій інстанції;
- охарактеризувати стадії перегляду судових рішень в апеляційному та касаційному порядку;
- визначити особливості стадії виконання судових рішень;
- дослідити виняткові та додаткові стадії кримінального провадження;
- проаналізувати проблеми правового регулювання стадій кримінального провадження та запропонувати шляхи їх удосконалення.

Об'єктом дослідження є суспільні відносини, що виникають у процесі здійснення кримінального провадження в Україні.

Предметом дослідження виступають норми кримінального процесуального законодавства України, наукові підходи та практика їх застосування щодо визначення поняття, видів і процесуальних особливостей стадій кримінального провадження.

Методи дослідження. У процесі виконання курсової роботи використано комплекс загальнонаукових та спеціально-юридичних методів дослідження, зокрема діалектичний, формально-логічний, системно-структурний, порівняльно-правовий, історико-правовий та метод узагальнення.

Нормативну основу дослідження становлять Конституція України, Кримінальний процесуальний кодекс України, міжнародно-правові акти у сфері захисту прав людини, а також інші нормативно-правові акти, що регулюють кримінальне провадження.

Теоретичну основу дослідження складають наукові праці вітчизняних і зарубіжних учених у галузі кримінального процесуального права, монографії, підручники, навчальні посібники, наукові статті та матеріали судової практики.

Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що сформульовані у роботі висновки та пропозиції можуть бути використані в подальших наукових дослідженнях, навчальному процесі під час вивчення дисципліни «Кримінальний процес», а також у практичній діяльності органів досудового розслідування, прокуратури та суду.

Структура курсової роботи зумовлена метою та завданнями дослідження і складається зі вступу, трьох розділів, дев'яти підрозділів, висновків, списку використаних джерел та додатків.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИКО-ПРАВОВІ ОСНОВИ СТАДІЙ КРИМІНАЛЬНОГО ПРОВАДЖЕННЯ

1.1. Поняття та сутність кримінального провадження в Україні

Кримінальне провадження є одним із найважливіших інститутів кримінального процесуального права, оскільки саме через нього забезпечується реалізація завдань держави щодо захисту прав і свобод людини, охорони суспільства та держави від кримінальних правопорушень, а також забезпечення справедливого правосуддя. В умовах розвитку демократичної, соціальної та правової держави особливого значення набуває питання ефективного функціонування системи кримінальної юстиції, яка повинна поєднувати необхідність притягнення винних осіб до відповідальності із дотриманням принципів верховенства права та гарантій прав людини [2].

Відповідно до положень Кримінального процесуального кодексу України, кримінальне провадження являє собою діяльність уповноважених державних органів та інших учасників кримінального процесу, спрямовану на виявлення, розслідування та судовий розгляд кримінальних правопорушень, а також на забезпечення виконання судових рішень. Поняття кримінального провадження охоплює не лише сукупність процесуальних дій, а й систему правовідносин, які виникають між органами досудового розслідування, прокурором, судом, підозрюваним, обвинуваченим, потерпілим та іншими учасниками процесу.

У юридичній літературі кримінальне провадження розглядається як форма реалізації кримінального процесуального права, що забезпечує встановлення обставин вчинення кримінального правопорушення, винуватості або невинуватості особи та ухвалення законного, обґрунтованого і справедливого рішення. Водночас кримінальне провадження є складною

системою взаємопов'язаних стадій, кожна з яких має власні завдання, коло суб'єктів, процесуальні строки та відповідні процесуальні рішення [6].

Сутність кримінального провадження полягає в тому, що воно є визначеним законом порядком діяльності компетентних органів державної влади та інших учасників кримінального процесу, спрямованим на досягнення завдань кримінального судочинства. Основним змістом такої діяльності є забезпечення швидкого, повного та неупередженого розслідування і судового розгляду кримінальних правопорушень з метою того, щоб кожен, хто вчинив кримінальне правопорушення, був притягнутий до відповідальності в міру своєї вини, а жоден невинуватий не зазнав необґрунтованого процесуального примусу чи засудження.

Важливе значення для розуміння сутності кримінального провадження мають його завдання, які визначені статтею 2 Кримінального процесуального кодексу України. До них належать захист особи, суспільства та держави від кримінальних правопорушень, охорона прав, свобод та законних інтересів учасників кримінального провадження, забезпечення швидкого, повного й неупередженого розслідування та судового розгляду, а також застосування належної правової процедури до кожного учасника кримінального процесу. Таким чином, сучасне кримінальне провадження має не лише каральну, а й правозахисну спрямованість, що відповідає міжнародним стандартам у сфері забезпечення прав людини [8].

Зміст кримінального провадження нерозривно пов'язаний із принципами кримінального процесу, серед яких особливе місце посідають верховенство права, законність, рівність усіх учасників перед законом і судом, повага до людської гідності, забезпечення права на захист, презумпція невинуватості, змагальність сторін, безпосередність дослідження доказів та забезпечення права на оскарження процесуальних рішень. Дотримання цих засад є необхідною умовою законності та справедливості кримінального судочинства.

Особливістю кримінального провадження в Україні є його побудова на засадах змагальності сторін та судового контролю за дотриманням прав і

свобод людини. Значна роль у забезпеченні законності належить слідчому судді, який здійснює контроль за дотриманням прав, свобод та інтересів осіб під час досудового розслідування. Такий підхід відповідає положенням Конституції України та міжнародно-правовим стандартам, закріпленим у Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод.

Сучасна модель кримінального провадження в Україні сформувалася під впливом реформування кримінального процесуального законодавства, що знайшло своє відображення у прийнятті нового Кримінального процесуального кодексу України у 2012 році. Його положення були спрямовані на впровадження європейських стандартів правосуддя, розширення процесуальних гарантій учасників кримінального провадження та посилення ролі суду у здійсненні правосуддя. У результаті було запроваджено нові процесуальні інститути, удосконалено механізми судового контролю та підвищено рівень захисту прав людини [2].

Таким чином, кримінальне провадження в Україні являє собою врегульовану нормами кримінального процесуального права систему діяльності органів досудового розслідування, прокуратури, суду та інших учасників процесу, спрямовану на забезпечення ефективного розслідування і судового розгляду кримінальних правопорушень із неухильним дотриманням прав, свобод та законних інтересів людини. Його сутність полягає у поєднанні завдань боротьби зі злочинністю із гарантуванням справедливого правосуддя, що є необхідною умовою функціонування демократичної правової держави та утвердження принципу верховенства права.

1.2. Поняття стадій кримінального провадження та їх значення

Кримінальне провадження є складною та багатогранною системою процесуальної діяльності, яка здійснюється у чітко визначеній законом послідовності. Для досягнення завдань кримінального судочинства

законодавець передбачив поділ усього процесу на окремі взаємопов'язані частини, які в теорії кримінального процесу отримали назву стадій кримінального провадження. Саме завдяки стадійному характеру кримінального провадження забезпечуються послідовність процесуальних дій, належний рівень контролю за законністю їх здійснення та ефективний захист прав і законних інтересів учасників кримінального процесу [10].

У юридичній науці стадії кримінального провадження розглядаються як відносно самостійні частини кримінального процесу, які характеризуються власними завданнями, колом учасників, процесуальними строками, специфічними процесуальними діями та завершуються ухваленням відповідного процесуального рішення. Кожна стадія має певне функціональне призначення та є необхідною ланкою в єдиному механізмі кримінального судочинства.

Стадії кримінального провадження не існують ізольовано одна від одної. Вони перебувають у тісному взаємозв'язку, оскільки результати попередньої стадії виступають підставою для переходу до наступної. Така послідовність дозволяє забезпечити логічний розвиток кримінального процесу, уникнути необґрунтованих процесуальних рішень та створити умови для досягнення основної мети кримінального провадження – встановлення істини у справі та ухвалення законного й справедливого рішення [2].

Кожна стадія кримінального провадження характеризується низкою ознак. Насамперед, вона має власні безпосередні завдання, виконання яких сприяє реалізації загальних завдань кримінального провадження. Крім того, для кожної стадії характерне певне коло учасників, які наділені відповідними правами та обов'язками. Важливою ознакою є також наявність специфічних процесуальних дій та рішень, що визначають зміст конкретної стадії. Завершення кожної стадії пов'язане з прийняттям процесуального акта, який обумовлює подальший розвиток кримінального провадження або його закінчення.

Значення стадій кримінального провадження полягає у тому, що вони забезпечують упорядкованість та системність усієї кримінально-процесуальної діяльності. Завдяки поділу процесу на окремі етапи створюються умови для ефективного здійснення контролю за законністю дій уповноважених органів, дотримання процесуальних строків та реалізації прав учасників провадження. Кожна стадія виступає своєрідним гарантом законності, оскільки передбачає перевірку правильності рішень, прийнятих на попередньому етапі [12].

Особливого значення стадії кримінального провадження набувають у контексті забезпечення прав і свобод людини. Сучасне кримінальне процесуальне законодавство України базується на принципах верховенства права, презумпції невинуватості, змагальності сторін, забезпечення права на захист та доступу до правосуддя. Реалізація зазначених принципів значною мірою залежить від правильного функціонування кожної стадії кримінального провадження. Саме стадійність дозволяє створити систему процесуальних гарантій, спрямованих на недопущення незаконного обмеження прав особи та забезпечення справедливого судового розгляду.

Важливою особливістю стадій кримінального провадження є їхня самостійність. Незважаючи на тісний взаємозв'язок між окремими етапами процесу, кожна стадія має власний предмет діяльності, специфічні процесуальні процедури та окреме процесуальне значення. Водночас жодна стадія не може існувати поза межами єдиної системи кримінального провадження, оскільки лише їх сукупність забезпечує досягнення цілей кримінального судочинства [14].

Поділ кримінального провадження на стадії має важливе теоретичне та практичне значення. У теоретичному аспекті він дозволяє глибше дослідити структуру кримінального процесу, визначити місце та роль окремих процесуальних інститутів. У практичному значенні стадійність сприяє правильній організації діяльності органів досудового розслідування, прокуратури та суду, забезпечує чітке розмежування їхніх повноважень і

створює необхідні умови для ухвалення законних та обґрунтованих процесуальних рішень.

Отже, стадії кримінального провадження являють собою взаємопов'язані та відносно самостійні частини кримінального процесу, кожна з яких має власні завдання, процесуальну форму та завершується прийняттям відповідного рішення. Їх існування забезпечує системність, послідовність і законність кримінального судочинства, а також виступає важливою гарантією реалізації прав і свобод людини та досягнення завдань кримінального провадження в Україні.

1.3. Система та класифікація стадій кримінального провадження

Кримінальне провадження в Україні є цілісною системою взаємопов'язаних процесуальних етапів, кожен з яких виконує певні функції та має власне призначення. Послідовність проходження цих етапів обумовлена необхідністю забезпечення законності, об'єктивності та справедливості під час розслідування кримінальних правопорушень і здійснення правосуддя. Саме тому важливе значення має визначення системи стадій кримінального провадження та їх наукова класифікація [2].

Під системою стадій кримінального провадження слід розуміти сукупність взаємопов'язаних і відносно самостійних частин кримінального процесу, які послідовно змінюють одна одну та об'єднані спільною метою – забезпеченням виконання завдань кримінального провадження. Кожна стадія характеризується власними завданнями, колом учасників, особливостями процесуальної діяльності та завершується прийняттям відповідного процесуального рішення.

У теорії кримінального процесуального права загальновизнаною є класифікація стадій кримінального провадження на основні та виняткові. До основних стадій належать ті, які проходить переважна більшість кримінальних

проваджень, тоді як виняткові стадії виникають лише за наявності передбачених законом підстав.

Першою та обов'язковою стадією кримінального провадження є досудове розслідування. На цьому етапі здійснюється збір, перевірка та оцінка доказів, встановлюються обставини вчинення кримінального правопорушення, виявляється особа, яка його вчинила, а також забезпечуються права учасників кримінального провадження. Досудове розслідування завершується закриттям кримінального провадження або направленням до суду обвинувального акта, клопотання про застосування примусових заходів медичного чи виховного характеру [15].

Наступною стадією є судове провадження у суді першої інстанції. Саме на цьому етапі відбувається безпосереднє дослідження доказів, заслуховуються пояснення учасників процесу, встановлюються фактичні обставини справи та ухвалюється судове рішення. Судовий розгляд має особливе значення, оскільки саме він забезпечує реалізацію принципу здійснення правосуддя виключно судом.

У разі незгоди з рішенням суду першої інстанції учасники кримінального провадження мають право на його оскарження. У зв'язку з цим законодавством передбачено стадію апеляційного провадження, у межах якої перевіряються законність, обґрунтованість та справедливість судового рішення. Апеляційний суд має право залишити рішення без змін, скасувати його або ухвалити нове рішення.

Після апеляційного перегляду можливим є касаційне провадження. Його основною метою є перевірка правильності застосування норм матеріального та процесуального права судами нижчих інстанцій. На відміну від апеляційного провадження, касаційний суд не досліджує фактичні обставини справи, а зосереджується на питаннях законності судових рішень [1].

Завершальною стадією кримінального провадження виступає виконання судових рішень. На цьому етапі забезпечується реалізація вироку або іншого судового рішення, що набрало законної сили. Саме виконання судових рішень

є завершальним елементом механізму кримінального судочинства та свідчить про досягнення його кінцевої мети.

Окрім основних стадій, кримінальний процес передбачає наявність виняткових стадій. До них належать провадження за нововиявленими або виключними обставинами. Їх існування обумовлене необхідністю виправлення судових помилок, забезпечення законності та справедливості судових рішень. Такі стадії мають факультативний характер, оскільки виникають лише за наявності спеціальних підстав, визначених кримінальним процесуальним законодавством [13].

Класифікація стадій кримінального провадження може здійснюватися й за іншими критеріями. Зокрема, залежно від характеру процесуальної діяльності виділяють досудові та судові стадії. За ступенем обов'язковості стадії поділяються на обов'язкові та факультативні. Крім того, залежно від процесуальної функції розрізняють стадії, спрямовані на розслідування кримінального правопорушення, судовий розгляд, перевірку судових рішень та їх виконання.

Таким чином, система стадій кримінального провадження характеризується внутрішньою єдністю та послідовністю. Кожна стадія має самостійне значення, проте лише у взаємозв'язку з іншими стадіями забезпечується досягнення завдань кримінального провадження, реалізація принципів кримінального процесу та належний захист прав і законних інтересів його учасників [2].

У результаті проведеного дослідження теоретико-правових основ стадій кримінального провадження встановлено, що кримінальне провадження є врегульованою нормами кримінального процесуального права діяльністю уповноважених органів та інших учасників процесу, спрямованою на захист особи, суспільства і держави від кримінальних правопорушень, забезпечення охорони прав та законних інтересів учасників провадження, а також здійснення швидкого, повного й неупередженого розслідування та судового розгляду.

З'ясовано, що стадії кримінального провадження являють собою відносно самостійні та взаємопов'язані частини кримінального процесу, які відрізняються власними завданнями, особливостями процесуальної діяльності, колом учасників і завершуються прийняттям відповідних процесуальних рішень. Саме стадійність забезпечує послідовність, системність та ефективність здійснення кримінального судочинства, а також виступає важливою гарантією реалізації принципів законності, верховенства права та забезпечення права на справедливий суд [3].

Дослідження системи та класифікації стадій кримінального провадження дозволило встановити, що кримінальний процес складається з низки взаємопов'язаних етапів, серед яких виділяють основні та виняткові стадії. До основних належать досудове розслідування, судове провадження у суді першої інстанції, апеляційне та касаційне провадження, а також стадія виконання судових рішень. Водночас перегляд судових рішень за нововиявленими або виключними обставинами належить до виняткових стадій кримінального провадження.

Отже, стадії кримінального провадження утворюють єдину цілісну систему, функціонування якої спрямоване на досягнення завдань кримінального судочинства, забезпечення законності та справедливості судового розгляду, а також належного захисту прав, свобод і законних інтересів людини та громадянина.

РОЗДІЛ 2

ХАРАКТЕРИСТИКА ОСНОВНИХ СТАДІЙ КРИМІНАЛЬНОГО ПРОВАДЖЕННЯ

2.1. Досудове розслідування як початкова стадія кримінального провадження

Досудове розслідування є першою та однією з найважливіших стадій кримінального провадження, оскільки саме на цьому етапі закладаються передумови для подальшого здійснення правосуддя. Від повноти, об'єктивності та законності проведення досудового розслідування значною мірою залежить ефективність усього кримінального процесу, а також можливість ухвалення судом законного, обґрунтованого та справедливого рішення. Саме тому законодавець приділяє особливу увагу правовому регулюванню цієї стадії та визначенню процесуальних гарантій прав її учасників [2].

Відповідно до положень Кримінального процесуального кодексу України, досудове розслідування є стадією кримінального провадження, яка починається з моменту внесення відомостей про кримінальне правопорушення до Єдиного реєстру досудових розслідувань та завершується закриттям кримінального провадження або направленням до суду обвинувального акта, клопотання про застосування примусових заходів медичного чи виховного характеру, а також клопотання про звільнення особи від кримінальної відповідальності.

Основною метою досудового розслідування є забезпечення швидкого, повного та неупередженого встановлення всіх обставин кримінального правопорушення, викриття винних осіб, а також недопущення притягнення до кримінальної відповідальності невинуватих осіб. Реалізація цієї мети спрямована на виконання загальних завдань кримінального провадження, які полягають у захисті особи, суспільства та держави від кримінальних

правопорушень, охороні прав, свобод і законних інтересів учасників процесу та забезпеченні належного застосування закону України про кримінальну відповідальність [11].

Особливістю досудового розслідування є те, що на цьому етапі відбувається активне збирання, перевірка та оцінка доказів. Саме завдяки проведенню слідчих (розшукових) та негласних слідчих (розшукових) дій уповноважені органи отримують відомості про обставини вчинення кримінального правопорушення, особу правопорушника, характер і розмір завданої шкоди, а також інші обставини, що мають значення для кримінального провадження.

Суб'єктами досудового розслідування виступають слідчий, дізнавач, прокурор, слідчий суддя та інші учасники кримінального провадження. Особливе місце серед них займає прокурор, який здійснює процесуальне керівництво досудовим розслідуванням, забезпечує законність процесуальних дій та уповноважений приймати важливі процесуальні рішення. Водночас слідчий суддя здійснює судовий контроль за дотриманням прав, свобод та законних інтересів осіб під час проведення досудового розслідування [5].

Важливою складовою досудового розслідування є процес доказування, який включає збирання, перевірку та оцінку доказів. У процесі доказування використовуються різноманітні процесуальні засоби, серед яких допит, огляд, обшук, слідчий експеримент, пред'явлення для впізнання, експертиза та інші слідчі дії. Всі вони повинні проводитися виключно відповідно до вимог кримінального процесуального законодавства та з дотриманням прав людини.

Однією з характерних рис досудового розслідування є наявність процесуальних строків, дотримання яких спрямоване на забезпечення оперативності кримінального провадження. Закон встановлює конкретні строки проведення розслідування залежно від категорії кримінального правопорушення, складності справи та інших обставин. Недотримання цих строків може негативно впливати на ефективність розслідування та порушувати права учасників процесу.

Важливе значення на стадії досудового розслідування має забезпечення прав підозрюваного, потерпілого та інших учасників кримінального провадження. Зокрема, підозрюваному гарантується право на захист, право користуватися правовою допомогою захисника, право давати пояснення або відмовитися від їх надання, а також право оскаржувати рішення, дії чи бездіяльність органів досудового розслідування та прокурора. Потерпілий, у свою чергу, має право брати участь у процесуальних діях, подавати докази, заявляти клопотання та відстоювати свої законні інтереси [2].

Залежно від характеру кримінального правопорушення досудове розслідування може здійснюватися у формі досудового слідства або дізнання. Дізнання застосовується щодо кримінальних проступків та характеризується спрощеною процедурою, тоді як досудове слідство проводиться у справах про злочини та передбачає більш складний механізм процесуальної діяльності.

Завершення досудового розслідування пов'язане з прийняттям одного із передбачених законом процесуальних рішень. Найпоширенішим є направлення до суду обвинувального акта, що свідчить про достатність зібраних доказів для підтримання обвинувачення в суді. Водночас за наявності відповідних підстав кримінальне провадження може бути закрите або завершене шляхом звернення до суду з іншими процесуальними документами [7].

Таким чином, досудове розслідування виступає самостійною та надзвичайно важливою стадією кримінального провадження, у межах якої здійснюється збирання доказів, встановлення обставин кримінального правопорушення та забезпечення прав учасників процесу. Саме від ефективності та законності цієї стадії значною мірою залежить досягнення завдань кримінального провадження, реалізація принципів верховенства права та забезпечення справедливого судового розгляду.

2.2. Судове провадження у першій інстанції: поняття та процесуальні особливості

Судове провадження у першій інстанції є центральною стадією кримінального провадження, оскільки саме на цьому етапі відбувається безпосереднє здійснення правосуддя та ухвалення судового рішення щодо винуватості або невинуватості особи у вчиненні кримінального правопорушення. Значення цієї стадії полягає у тому, що вона забезпечує реалізацію конституційного принципу здійснення правосуддя виключно судами, а також гарантує кожному право на справедливий, неупереджений і публічний розгляд справи незалежним судом [11].

Судове провадження у першій інстанції являє собою врегульовану нормами кримінального процесуального законодавства діяльність суду та інших учасників кримінального провадження, спрямовану на дослідження доказів, встановлення фактичних обставин справи та ухвалення законного, обґрунтованого і справедливого судового рішення. Саме на цій стадії реалізуються основні засади кримінального провадження, серед яких верховенство права, законність, рівність учасників перед законом і судом, змагальність сторін, безпосередність дослідження доказів та забезпечення права на захист.

Початком судового провадження у суді першої інстанції є надходження до суду обвинувального акта або іншого процесуального документа, передбаченого Кримінальним процесуальним кодексом України. Після цього суддя вирішує питання про призначення підготовчого судового засідання, у ході якого перевіряється відповідність обвинувального акта вимогам закону, вирішуються питання щодо можливості призначення судового розгляду, а також розглядаються клопотання сторін та інші процесуальні питання [2].

Важливе значення у структурі судового провадження має стадія судового розгляду. Саме під час судового розгляду здійснюється безпосереднє дослідження доказів, заслуховуються показання обвинуваченого, потерпілого,

свідків, висновки експертів, досліджуються письмові та речові докази. Особливість цієї стадії полягає в тому, що суд зобов'язаний безпосередньо сприймати всі докази, на яких ґрунтуватиметься майбутнє рішення. Такий підхід забезпечує об'єктивність та всебічність дослідження обставин кримінального провадження.

Однією з характерних рис судового провадження у першій інстанції є реалізація принципу змагальності сторін. Сторона обвинувачення та сторона захисту мають рівні процесуальні можливості щодо подання доказів, заявлення клопотань, участі у дослідженні доказів та відстоювання своєї правової позиції. При цьому суд виступає незалежним і неупередженим арбітром, який створює необхідні умови для реалізації сторонами їхніх процесуальних прав та забезпечує дотримання вимог законодавства [9].

Важливою гарантією справедливого судового розгляду є забезпечення права обвинуваченого на захист. Особа, щодо якої здійснюється кримінальне провадження, має право знати суть пред'явленого обвинувачення, користуватися правовою допомогою захисника, подавати докази, заявляти клопотання та відводи, брати участь у дослідженні доказів, а також висловлювати власну позицію щодо обставин справи. Реалізація цих прав сприяє дотриманню принципу презумпції невинуватості та недопущенню необґрунтованого засудження особи.

Суттєве значення для судового провадження має принцип гласності та відкритості судового розгляду. Як правило, кримінальні провадження розглядаються у відкритих судових засіданнях, що забезпечує громадський контроль за діяльністю суду та сприяє підвищенню довіри суспільства до судової влади. Водночас у випадках, передбачених законом, судовий розгляд може проводитися у закритому засіданні з метою захисту державної таємниці, приватного життя особи або інших охоронюваних законом інтересів [3].

Завершальним етапом судового провадження у суді першої інстанції є ухвалення судового рішення. Залежно від результатів розгляду справи суд може постановити обвинувальний або виправдувальний вирок, а також ухвалу

про закриття кримінального провадження чи інше рішення, передбачене кримінальним процесуальним законодавством. Судове рішення повинно бути законним, обґрунтованим та вмотивованим, а його зміст має відповідати вимогам Кримінального процесуального кодексу України.

Особливістю судового провадження у першій інстанції є також можливість застосування спрощених процедур розгляду окремих категорій кримінальних проваджень. Зокрема, законодавством передбачено можливість укладення угод між сторонами, а також здійснення спеціального судового провадження за певних умов. Такі механізми спрямовані на забезпечення оперативності кримінального судочинства та підвищення його ефективності [2].

Таким чином, судове провадження у суді першої інстанції займає центральне місце у системі стадій кримінального провадження, оскільки саме на цьому етапі здійснюється правосуддя та ухвалюється остаточне рішення щодо винуватості особи. Процесуальні особливості цієї стадії забезпечують реалізацію принципів кримінального судочинства, гарантують дотримання прав учасників процесу та сприяють ухваленню законних, обґрунтованих і справедливих судових рішень.

2.3. Перегляд судових рішень в апеляційному та касаційному порядку

Важливе місце у системі стадій кримінального провадження займає перегляд судових рішень в апеляційному та касаційному порядку. Наявність цих стадій обумовлена необхідністю забезпечення законності, справедливості та обґрунтованості судових рішень, а також гарантування права особи на судовий захист. Можливість оскарження судового рішення є однією з важливих гарантій реалізації принципу верховенства права та забезпечення права на справедливий суд.

Апеляційне провадження являє собою самостійну стадію кримінального провадження, у межах якої суд апеляційної інстанції перевіряє законність, обґрунтованість та справедливість рішень суду першої інстанції, що не набрали законної сили. Основною метою апеляційного перегляду є виправлення можливих помилок, допущених судом першої інстанції, та забезпечення правильного застосування норм матеріального і процесуального права [7].

Правом на апеляційне оскарження наділені учасники кримінального провадження, коло яких визначене Кримінальним процесуальним кодексом України. Зокрема, апеляційну скаргу можуть подати обвинувачений, його захисник, законний представник, прокурор, потерпілий, цивільний позивач, цивільний відповідач та інші особи у випадках, передбачених законом. Реалізація цього права сприяє забезпеченню змагальності сторін та ефективному захисту їхніх законних інтересів.

Особливістю апеляційного провадження є те, що суд апеляційної інстанції має право не лише перевіряти правильність застосування норм права, а й повторно досліджувати докази, встановлювати фактичні обставини справи та оцінювати їх. Це відрізняє апеляційне провадження від касаційного перегляду та надає апеляційному суду ширші повноваження щодо виправлення помилок, допущених судом першої інстанції [12].

За результатами апеляційного розгляду суд може залишити судові рішення без змін, скасувати його повністю або частково, ухвалити новий вирок чи постановити нову ухвалу. Крім того, апеляційний суд має право змінити рішення суду першої інстанції або закрити кримінальне провадження за наявності відповідних підстав. Таким чином, апеляційне провадження виступає важливим засобом забезпечення законності та справедливості судових рішень.

Після набрання судовим рішенням законної сили учасники кримінального провадження можуть скористатися правом на його касаційне оскарження. Касаційне провадження є окремою стадією кримінального

процесу, яка передбачає перевірку законності судових рішень судами касаційної інстанції. На відміну від апеляційного перегляду, касаційний суд не досліджує фактичні обставини кримінального провадження та не оцінює докази, а зосереджується на правильності застосування судами норм матеріального та процесуального права.

Основною метою касаційного провадження є забезпечення однакового застосування норм законодавства судами України, усунення судових помилок та зміцнення принципу законності у сфері кримінального судочинства. Важливу роль у цьому процесі відіграє Верховний Суд, який здійснює касаційний перегляд та формує єдину судову практику [5].

Особливістю касаційного провадження є обмежений характер перевірки судових рішень. Суд касаційної інстанції не встановлює нові фактичні обставини справи та не вирішує питання про достовірність доказів. Його діяльність спрямована насамперед на перевірку правильності застосування норм права та дотримання процесуальних гарантій під час судового розгляду.

За результатами касаційного перегляду суд має право залишити судові рішення без змін, скасувати їх повністю або частково, призначити новий розгляд справи, закрити кримінальне провадження або змінити судові рішення. Такі повноваження дозволяють усунути істотні порушення закону та забезпечити належний рівень захисту прав учасників кримінального провадження.

Стадії апеляційного та касаційного перегляду мають важливе значення для функціонування всієї системи кримінального судочинства. Вони виступають додатковою гарантією захисту прав людини, сприяють підвищенню якості судових рішень та забезпечують дотримання принципів законності, справедливості та верховенства права. Завдяки можливості оскарження судових рішень створюються умови для виправлення судових помилок і зміцнення довіри суспільства до судової влади [11].

Отже, перегляд судових рішень в апеляційному та касаційному порядку є важливими стадіями кримінального провадження, які забезпечують

контроль за законністю та обґрунтованістю судових рішень, сприяють захисту прав учасників процесу та гарантують реалізацію конституційного права на справедливий судовий розгляд.

У ході дослідження основних стадій кримінального провадження встановлено, що кожна з них має самостійне процесуальне значення та виконує визначені законом завдання. Послідовне проходження відповідних стадій забезпечує досягнення мети кримінального провадження, дотримання принципів законності та належний захист прав і свобод людини.

З'ясовано, що досудове розслідування виступає початковою стадією кримінального провадження, у межах якої здійснюється виявлення, фіксація та дослідження доказів, встановлюються обставини вчинення кримінального правопорушення та забезпечуються процесуальні права його учасників. Ефективність цієї стадії значною мірою визначає можливість ухвалення законного й обґрунтованого судового рішення [2].

Доведено, що судове провадження у першій інстанції займає центральне місце у системі кримінального процесу, оскільки саме на цій стадії відбувається безпосередній розгляд кримінального провадження та ухвалення вироку або іншого судового рішення. Важливими особливостями цієї стадії є реалізація принципів змагальності сторін, гласності судового розгляду, безпосередності дослідження доказів та забезпечення права на захист.

Встановлено, що апеляційне та касаційне провадження виконують функцію процесуального контролю за законністю та обґрунтованістю судових рішень. Наявність механізму перегляду судових рішень сприяє виправленню судових помилок, забезпечує однакове застосування норм права та виступає важливою гарантією реалізації права особи на справедливий суд [13].

Таким чином, основні стадії кримінального провадження становлять єдину взаємопов'язану систему, функціонування якої спрямоване на забезпечення ефективного здійснення правосуддя, охорону прав, свобод і законних інтересів учасників кримінального процесу, а також зміцнення принципів законності та верховенства права в Україні.

РОЗДІЛ 3

ОСОБЛИВОСТІ ОКРЕМИХ СТАДІЙ КРИМІНАЛЬНОГО ПРОВАДЖЕННЯ ТА ПРОБЛЕМИ ЇХ РЕАЛІЗАЦІЇ

3.1. Виняткові та додаткові стадії кримінального провадження

Система кримінального провадження в Україні складається не лише з основних стадій, які проходить переважна більшість кримінальних справ, але й із виняткових та додаткових стадій, наявність яких обумовлена необхідністю забезпечення законності, справедливості та ефективного захисту прав учасників кримінального процесу. Ці стадії мають факультативний характер, оскільки виникають лише за наявності передбачених законом підстав і не є обов'язковими для кожного кримінального провадження. Водночас їх існування має важливе значення для забезпечення принципу верховенства права та виправлення можливих судових помилок [2].

У науці кримінального процесу під винятковими стадіями розуміють окремі етапи кримінального провадження, які здійснюються після набрання судовими рішеннями законної сили та спрямовані на перегляд таких рішень за наявності особливих підстав. Їх специфіка полягає в тому, що вони не пов'язані зі звичайною процедурою оскарження, а застосовуються лише у випадках, коли виникає необхідність усунути суттєві порушення закону або врахувати нові обставини, які раніше не були відомі суду.

Однією з таких стадій є провадження за нововиявленими обставинами. Необхідність його існування пояснюється тим, що після набрання судовим рішенням законної сили можуть бути встановлені обставини, які існували на момент ухвалення рішення, але не були відомі суду та учасникам кримінального провадження. До таких обставин можуть належати встановлення неправдивості показань свідка, фальсифікація доказів, скасування рішення, яке стало підставою для ухвалення вироку, або інші факти, що мають істотне значення для правильного вирішення справи.

Перегляд за нововиявленими обставинами спрямований на забезпечення справедливості та усунення судових помилок, які неможливо було виявити під час звичайного розгляду справи [10].

Ще однією винятковою стадією є провадження за виключними обставинами. Його особливістю є те, що підставами для перегляду судового рішення виступають обставини, які виникли після набрання ним законної сили. Зокрема, такими підставами можуть бути встановлення міжнародною судовою установою порушення Україною міжнародних зобов'язань під час вирішення конкретної справи, визнання Конституційним Судом України неконституційним закону або окремих його положень, які були застосовані судом, а також інші обставини, передбачені законодавством. Перегляд справи за виключними обставинами сприяє забезпеченню відповідності національної правової системи міжнародним стандартам захисту прав людини та зміцненню принципу верховенства права.

У теорії кримінального процесу поряд із винятковими стадіями виділяють також додаткові стадії кримінального провадження. До них належать стадії, які не завжди виникають у межах кримінального процесу, але можуть мати важливе значення для його розвитку та завершення. Однією з таких стадій є виконання судових рішень, яке іноді розглядається як самостійний етап, а в окремих наукових підходах – як додаткова стадія кримінального провадження. Її зміст полягає у забезпеченні реалізації вироку чи іншого судового рішення, що набрало законної сили [4].

До додаткових стадій також відносять міжнародне співробітництво під час кримінального провадження, яке включає виконання запитів про міжнародну правову допомогу, екстрадицію осіб, передачу кримінального провадження та інші форми взаємодії між компетентними органами різних держав. В умовах глобалізації та зростання транснаціональної злочинності значення такої діяльності постійно зростає, що обумовлює необхідність удосконалення правового регулювання відповідних процедур.

Особливістю виняткових та додаткових стадій є їх спрямованість на забезпечення додаткових гарантій захисту прав людини та законних інтересів учасників кримінального провадження. Вони дозволяють усунути судові помилки, відновити порушені права, забезпечити виконання міжнародних зобов'язань України та підвищити ефективність функціонування всієї системи кримінального судочинства.

Водночас застосування таких стадій пов'язане з необхідністю дотримання принципу правової визначеності, який передбачає стабільність судових рішень, що набрали законної сили. Саме тому законодавство встановлює чіткі підстави, порядок та строки здійснення перегляду судових рішень за нововиявленими або виключними обставинами. Такий підхід дозволяє забезпечити баланс між принципом остаточності судового рішення та необхідністю відновлення справедливості у випадку допущення судових помилок [2].

Отже, виняткові та додаткові стадії кримінального провадження є важливими складовими системи кримінального процесу, які забезпечують додаткові механізми захисту прав і свобод людини, сприяють виправленню судових помилок та зміцненню законності. Їх існування свідчить про прагнення держави забезпечити справедливе правосуддя та відповідність національного кримінального процесу міжнародним стандартам у сфері захисту прав людини.

3.2. Процесуальні особливості окремих стадій кримінального провадження

Кожна стадія кримінального провадження характеризується специфічними рисами, які визначають її зміст, завдання, коло учасників та особливості процесуальної діяльності. Незважаючи на те, що всі стадії утворюють єдину систему кримінального судочинства, кожна з них має власне

функціональне призначення та відрізняється порядком здійснення процесуальних дій, характером прийнятих рішень і процесуальними гарантіями. Саме сукупність таких особливостей забезпечує ефективне виконання завдань кримінального провадження та сприяє реалізації принципів законності, верховенства права й захисту прав людини [11].

Однією з найважливіших особливостей досудового розслідування є його пошуковий характер. На цьому етапі здійснюється виявлення, збирання, перевірка та оцінка доказів, необхідних для встановлення обставин кримінального правопорушення. Процесуальна діяльність уповноважених осіб спрямована на формування доказової бази, яка в подальшому буде предметом дослідження суду. Особливого значення набуває діяльність слідчого, дізнавача та прокурора, які наділені широкими процесуальними повноваженнями. Водночас важливою гарантією захисту прав людини на цій стадії виступає судовий контроль, що здійснюється слідчим суддею.

Для стадії судового провадження у суді першої інстанції характерними є принципи безпосередності, усності та змагальності сторін. Суд досліджує докази безпосередньо під час судового засідання, заслуховує пояснення учасників процесу, показання свідків та висновки експертів. Особливістю даної стадії є також те, що саме суд наділений виключним правом ухвалювати рішення щодо винуватості особи у вчиненні кримінального правопорушення. Судовий розгляд здійснюється у відкритій формі, що забезпечує гласність та прозорість правосуддя, а також сприяє підвищенню довіри суспільства до судової влади [15].

Свої особливості має стадія апеляційного провадження. Вона передбачає перевірку законності, обґрунтованості та справедливості судових рішень, які ще не набрали законної сили. Апеляційний суд має право повторно досліджувати докази, встановлювати фактичні обставини справи та приймати нові рішення. Такий обсяг повноважень дає можливість усунути помилки, допущені судом першої інстанції, та забезпечити належний рівень судового захисту учасників кримінального провадження.

Касаційне провадження, на відміну від апеляційного, має іншу процесуальну спрямованість. Його особливістю є те, що суд касаційної інстанції перевіряє виключно правильність застосування норм матеріального та процесуального права, не досліджуючи фактичні обставини справи та не переоцінюючи докази. Основною метою цієї стадії є забезпечення однакового застосування законодавства судами та усунення істотних порушень норм права. Важливу роль у реалізації зазначених завдань відіграє Верховний Суд, який формує єдність судової практики та сприяє розвитку правової системи України [2].

Особливі процесуальні риси властиві стадії виконання судових рішень. На цьому етапі забезпечується реалізація вироку або іншого судового рішення, що набрало законної сили. Специфіка цієї стадії полягає у тому, що вона пов'язана не з установленням фактичних обставин кримінального правопорушення, а з практичним виконанням рішень суду. Саме завдяки цій стадії досягається кінцева мета кримінального провадження та забезпечується невідворотність кримінальної відповідальності.

Особливе місце у структурі кримінального процесу займають виняткові стадії, пов'язані з переглядом судових рішень за нововиявленими або виключними обставинами. Їх процесуальною особливістю є те, що вони застосовуються лише у виняткових випадках, коли виникає необхідність усунення судових помилок або відновлення порушених прав особи. Такі стадії мають факультативний характер і є додатковими гарантіями забезпечення законності та справедливості [1].

Суттєвою особливістю всіх стадій кримінального провадження є наявність чітко визначених процесуальних строків, порядку здійснення процесуальних дій та встановленої законом форми процесуальних рішень. Дотримання цих вимог є необхідною умовою законності кримінального процесу та забезпечення прав і законних інтересів його учасників.

Важливим елементом процесуальних особливостей окремих стадій є система процесуальних гарантій, спрямованих на забезпечення права на

захист, презумпції невинуватості, змагальності сторін та доступу до правосуддя. Ці гарантії діють на всіх етапах кримінального провадження та створюють необхідні умови для ухвалення законних і справедливих рішень.

Отже, кожна стадія кримінального провадження характеризується власними процесуальними особливостями, які обумовлені її функціональним призначенням та місцем у системі кримінального процесу. Сукупність таких особливостей забезпечує послідовність, ефективність та законність кримінального судочинства, а також виступає важливою гарантією захисту прав і свобод людини та громадянина.

3.3. Проблеми правового регулювання стадій кримінального провадження та шляхи їх удосконалення

Стадійність кримінального провадження є однією з ключових характеристик сучасного кримінального процесу України, оскільки саме вона забезпечує логічну послідовність здійснення процесуальних дій, розподіл процесуальних функцій та гарантує ефективний судовий контроль. Водночас аналіз чинного кримінального процесуального законодавства та практики його застосування свідчить про наявність низки проблем, які ускладнюють реалізацію завдань кримінального провадження та потребують подальшого вдосконалення [2].

Однією з основних проблем є недостатня узгодженість та складність окремих процесуальних процедур між різними стадіями кримінального провадження. На практиці це проявляється у затягуванні строків досудового розслідування, ускладненні переходу справи до судового розгляду та наявності процесуальних колізій між нормами, що регулюють різні стадії. Такі недоліки негативно впливають на ефективність кримінального процесу та можуть призводити до порушення прав учасників провадження.

Іншою суттєвою проблемою є перевантаженість судової системи, що особливо позначається на стадіях судового розгляду та апеляційного провадження. Велика кількість справ, обмеженість ресурсів та кадровий дефіцит ускладнюють своєчасний розгляд кримінальних проваджень, що іноді призводить до порушення принципу розумних строків. Це, у свою чергу, негативно впливає на довіру суспільства до судової влади.

Проблемним залишається також питання якості досудового розслідування. Недостатній рівень професійної підготовки окремих працівників органів досудового розслідування, формальний підхід до збирання доказів та порушення процесуальних норм можуть призводити до того, що справи надходять до суду з недоліками доказової бази. Це ускладнює судовий розгляд і збільшує ризик ухвалення неправосудних рішень або повернення справ на додаткове розслідування [6].

Окремої уваги потребує проблема ефективності механізмів перегляду судових рішень. Хоча апеляційне та касаційне провадження, а також перегляд за нововиявленими чи виключними обставинами виступають важливими гарантіями захисту прав людини, на практиці їх застосування іноді супроводжується надмірною тривалістю та складністю процедур. Це знижує ефективність цих інститутів як засобів оперативного виправлення судових помилок.

Крім того, слід відзначити недостатній рівень цифровізації кримінального процесу, що особливо впливає на досудове розслідування та судове провадження. Хоча в Україні поступово впроваджуються електронні системи, такі як електронний суд та електронний документообіг, їх функціонування ще не є достатньо ефективним і повним, що ускладнює обмін інформацією між учасниками процесу.

Шляхи вирішення зазначених проблем передбачають комплексний підхід до реформування кримінального процесуального законодавства та практики його застосування. Насамперед необхідно вдосконалити нормативну базу з метою усунення колізій між окремими стадіями кримінального

провадження та спрощення процесуальних процедур без втрати гарантій прав людини [12].

Важливим напрямом є посилення інституційної спроможності органів досудового розслідування та судової системи, зокрема шляхом підвищення рівня професійної підготовки кадрів, оптимізації навантаження на суддів та впровадження сучасних управлінських практик. Це дозволить підвищити якість розгляду кримінальних проваджень та скоротити строки їх здійснення.

Не менш значущим є розвиток цифрових технологій у кримінальному процесі. Повна цифровізація документообігу, використання електронних доказів та розвиток дистанційних форм судового розгляду можуть значно підвищити ефективність кримінального провадження та забезпечити його прозорість.

Також доцільним є удосконалення механізмів судового контролю та перегляду судових рішень з метою забезпечення більш оперативного реагування на судові помилки та порушення прав учасників процесу. Це сприятиме підвищенню довіри до судової системи та зміцненню принципу верховенства права [3].

Отже, проблеми правового регулювання стадій кримінального провадження мають комплексний характер і потребують системного вирішення шляхом удосконалення законодавства, організаційних механізмів та практики правозастосування.

У ході дослідження виняткових та процесуальних особливостей стадій кримінального провадження встановлено, що система кримінального процесу включає не лише основні, але й додаткові та виняткові стадії, які відіграють важливу роль у забезпеченні законності та справедливості кримінального судочинства.

З'ясовано, що виняткові стадії кримінального провадження, зокрема перегляд судових рішень за нововиявленими та виключними обставинами, спрямовані на усунення судових помилок і відновлення порушених прав. Вони мають факультативний характер і застосовуються лише у випадках, прямо

передбачених законом, що забезпечує баланс між стабільністю судових рішень та необхідністю їх перегляду.

Встановлено, що процесуальні особливості окремих стадій кримінального провадження визначаються їх функціональним призначенням. Кожна стадія має власні завдання, специфічний порядок процесуальних дій та систему гарантій, які забезпечують дотримання прав і свобод учасників кримінального процесу.

Дослідження проблем правового регулювання показало наявність низки недоліків, зокрема складності окремих процедур, перевантаженості судової системи, недостатньої ефективності досудового розслідування та потреби у подальшій цифровізації кримінального процесу. Ці проблеми негативно впливають на ефективність кримінального провадження та потребують комплексного вирішення [2].

Отже, подальший розвиток кримінального процесуального законодавства України має бути спрямований на вдосконалення регулювання стадій кримінального провадження, підвищення ефективності правозастосування та забезпечення належного захисту прав і свобод людини відповідно до принципів верховенства права.

ВИСНОВКИ

У результаті проведеного дослідження стадій кримінального провадження, їх поняття, видів та процесуальних особливостей можна дійти до ряду узагальнюючих висновків теоретичного та практичного характеру.

Кримінальне провадження в Україні є складною, багаторівневою та врегульованою нормами кримінального процесуального права системою процесуальних дій і правовідносин, що здійснюються уповноваженими суб'єктами з метою захисту особи, суспільства та держави від кримінальних правопорушень, а також забезпечення справедливого судового розгляду і правильного застосування закону.

Встановлено, що стадії кримінального провадження становлять взаємопов'язані та відносно самостійні частини кримінального процесу, які характеризуються власними завданнями, колом учасників, процесуальними строками та специфічними процесуальними рішеннями. Їх послідовність забезпечує логічність, системність і ефективність усього кримінального судочинства.

У ході дослідження визначено, що система стадій кримінального провадження включає основні (досудове розслідування, судовий розгляд у першій інстанції, апеляційне та касаційне провадження, виконання судових рішень) та виняткові стадії (перегляд за нововиявленими або виключними обставинами). Така структура забезпечує як стабільність судових рішень, так і можливість їх перегляду у разі необхідності відновлення справедливості.

Доведено, що кожна стадія кримінального провадження має власні процесуальні особливості, які визначаються її функціональним призначенням. Зокрема, досудове розслідування спрямоване на збирання та перевірку доказів; судовий розгляд — на безпосереднє здійснення правосуддя; апеляційне та касаційне провадження — на перевірку законності та обґрунтованості судових рішень; виконання судових рішень — на реалізацію ухвалених рішень.

Особливе значення мають виняткові стадії кримінального провадження, які виступають додатковим гарантійним механізмом захисту прав людини та забезпечують можливість виправлення судових помилок. Їх застосування є обмеженим і чітко регламентованим законом, що дозволяє дотримуватися балансу між принципом правової визначеності та необхідністю забезпечення справедливості.

У процесі дослідження також виявлено низку проблем правового регулювання стадій кримінального провадження, серед яких: складність окремих процедур, перевантаженість судової системи, недоліки досудового розслідування та недостатній рівень цифровізації кримінального процесу. Ці проблеми негативно впливають на ефективність кримінального судочинства та потребують подальшого реформування.

Загалом стадії кримінального провадження утворюють цілісну систему, функціонування якої спрямоване на досягнення завдань кримінального процесу, забезпечення законності, справедливості та захисту прав і свобод людини. Подальше вдосконалення кримінального процесуального законодавства України має бути спрямоване на підвищення ефективності кожної стадії, спрощення процесуальних процедур та посилення гарантій прав учасників кримінального провадження.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Баганець О. О. Кримінальний процес України: навчальний посібник. – Київ: Алерта, 2020.
2. Грошевий Ю. М. Кримінальний процес України: підручник. – Харків: Право, 2019.
3. Дрозд О. Ю. Теорія кримінального процесу. – Київ: Юрінком Інтер, 2021.
4. Європейська конвенція з прав людини (1950).
5. Коваленко В. В. Кримінальний процес України: загальна частина. – Київ: Центр учбової літератури, 2018.
6. Костенко О. М. Стадії кримінального провадження: теоретичні та практичні аспекти. – Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2020.
7. Кримінальний процес України: підручник / за ред. В. І. Шевчука. – Київ: Національна академія внутрішніх справ, 2021.
8. Лобойко Л. М. Кримінальний процес: навчальний посібник. – Київ: Істина, 2019.
9. Науково-практичний коментар Кримінального процесуального кодексу України / за ред. В. Г. Гончаренка. – Київ: Юстініан, 2020.
10. Національна академія внутрішніх справ України. Кримінальний процес України: навчально-методичні матеріали. – Київ, 2022.
11. Погорецький М. А. Кримінальний процес України: курс лекцій. – Київ: Атіка, 2018.
12. Рішення Верховного Суду України у кримінальних провадженнях (узагальнення практики). – Київ, 2021.
13. Тітов М. В. Кримінальне процесуальне право України: підручник. – Харків: Право, 2022.
14. Конституція України: Закон України від 28.06.1996.
15. Кримінальний процесуальний кодекс України: Закон України від 13.04.2012 № 4651-VI.